

педагогів комп'ютерного профілю». *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2021. С. 145-153.

3. Петренко С. І., Петренко Л. В. Формування готовності майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 10 (94). С. 95-106.

4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : затв. наказом М-ва розвитку економіки, торгівлі та сіл. госп-ва України № 2736 від 23 груд. 2020 р. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Nakaz_2736.pdf

5. Таймасов Ю. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2020. 522 с.

6. Триндюк В. А. Формування готовності до академічної мобільності у студентів вищого технічного навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2017. С. 75–76.

УДК 159.92:159.937

Піддячий В.М.
e-mail: pvm2010@ukr.net

РОЗВИТОК ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА: УДОСКОНАЛЕННЯ СПРИЙНЯТТЯ

Анотація. У статті проаналізовано приналежність науково-педагогічного працівника до природнього та соціального простору, вказано на його індивідуальні духовні, фізичні та інтелектуальні складові психологічної сфери, які впродовж життя інтегруються у соціальний світ. Акцентовано увагу на необхідності розвитку сприйняття як психічного процесу, який дозволяє пізнавати світ за

допомогою органів чуття (зору, слуху, смаку, нюху та дотику). Розглянуто його вплив на підвищення ефективності професійного та особистісного розвитку. Проаналізовано види, властивості і типи сприйняття та надано рекомендації щодо його розвитку у науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: досвід; науково-педагогічний працівник; органи чуття; психічні процеси; розвиток сприйняття; тренування.

Abstracts. *The article analyzes the affiliation of scientific and pedagogical workers to the natural and social space, highlighting their individual spiritual, physical, and intellectual components within the psychological sphere, which are integrated into the social world throughout life. Attention is focused on the necessity of developing perception as a mental process that allows us to understand the world through the senses (sight, hearing, taste, smell, and touch). Its impact on enhancing the effectiveness of professional and personal development is considered. The types, properties, and forms of perception are analyzed. Recommendations for its development in scientific and pedagogical workers are provided.*

Keywords: *experience; scientific and pedagogical worker; sensory organs; psychological processes; development of perception; training.*

Науково-педагогічний працівник приналежний до природнього та соціального простору і має унікальні індивідуальні духовні, фізичні та інтелектуальні складові психологічної сфери, які впродовж життя інтегруються у соціальний світ [4]. Зважаючи на це, йому важливо розвивати сприйняття як один із психічних процесів, що дозволяє пізнавати світ за допомогою органів чуття (зору, слуху, смаку, нюху та дотику). Це підвищує ефективність професійного та особистісного розвитку, зокрема, покращує швидкість та якість розвитку гнучких навичок [3, с. 77–83], а також англійської компетентності, яка відкриває доступ до міжнародної комунікації, глобальної бази сучасних знань, технологій, результатів досліджень тощо [2, с. 65–69]. Коли науково-педагогічний працівник бачить, чує, відчуває смак, запах або дотик, то отримує інформацію про різні предмети та явища, які його оточують. Сприйняття мають різні види (зорове, слухове, дотикове, нюхове і смакове та ін.), властивості та типи, які залежать від багатьох факторів [5, с. 496–499].

До властивостей сприйняття, які визначають особливості його функціонування належать:

– охоплення лише тієї інформації, яка є значущою для науково-педагогічного працівника. Наприклад, він може не помічати дрібних деталей певного об'єкту, якщо вони не є важливим для нього;

– залежність від попереднього досвіду і знань науково-педагогічного працівника. Наприклад, він легше розпізнає обличчя, які йому знайомі, ніж незнайомі;

– концентрація на загальних ознаках і схожості предметів та явищ. Наприклад, здатність розпізнавати робочий стіл, навіть якщо він має різну форму або колір тощо;

– можливість помилкового або викривленого сприйняття через вплив зовнішнього середовища або внутрішнього стану науково-педагогічного працівника. Наприклад: 1) помилкове сприйняття поведінки інших людей (студентів, колег тощо) через упереджене ставлення до них, зіпсований настрій або поганий стан здоров'я та ін.; 2) викривлене сприйняття реальності через дію фізичних явищ (оптичні та акустичні ілюзії, міражі, електромагнітні спектри тощо).

У сучасній психології прийнято розрізняти чотири основні типи сприйняття, які характеризують особливості підходу науково-педагогічного працівника до професійно-особистісного розвитку:

1. Аналітичний – передбачає звернення уваги на дрібниці та деталі об'єкту сприйняття, намагання розібрати його на складові частини. Це проявляється, зокрема, коли: 1) здійснюється прочитання тексту впродовж якого виділяються окремі слова, речення, абзаци, теми, ідеї тощо; 2) відбувається споглядання картини, то помічаються кольори, форми, лінії, тіні тощо. Аналітичний тип сприйняття допомагає науково-педагогічному працівнику бути більш точним, об'єктивним та критичним;

2. Синтетичний – характеризується поєднанням різних елементів певного об'єкту в одне ціле та зосередженням уваги на загальному сенсі того, що сприймається. Наприклад, впродовж: 1) прочитання книги формується уявлення про головну думку, героїв, події тощо; 2) перегляду відео або фото, відчувається настрій, емоції, атмосфера тощо. Синтетичний тип сприймання допомагає науково-педагогічному працівнику бути більш творчим та оригінальним;

3. Аналітико-синтетичний – передбачає намагання зрозуміти як окремі деталі, так і цілісний образ об'єкту сприйняття. Зокрема, коли: 1) відбувається прочитання тексту, здійснюється аналіз його структури, логіки та аргументації, а також синтезується зміст тощо; 2) відбувається перегляд картини, розглядається її композиція, перспектива, світло-

тіньовий контраст тощо, а потім узагальнюються значення, ідея, враження тощо. Аналітико-синтетичний тип сприймання допомагає науково-педагогічному працівнику бути більш раціональним;

4. Емоційний – характеризується зверненням уваги на особисті почуття та ставлення до об'єкту сприйняття, а також намаганням їх виразити. Наприклад, коли впродовж спілкування із суб'єктами професійної взаємодії (студентами, колегами та ін.) формується симпатія або антипатія до них, виражається радість, сум тощо. Емоційний тип сприймання допомагає науково-педагогічному працівнику бути більш чутливим, експресивним та емпатійним.

Отже, сприйняття – це складний і багатогранний психічний процес, який має різні аспекти та варіації. Воно впливає на свідомість, мислення, пам'ять, уяву, емоції і поведінку науково-педагогічного працівника. Сприйняття залежить від інтересів, мотивів та цінностей особистості. Тому науково-педагогічні працівники можуть сприймати одне і те ж професійне середовище по-різному, мати різні точки зору щодо нього.

Відмінність між відчуттям та сприйняттям полягає у тому, що відчуття – це фізичні враження, які сприймаються через органи чуття (зорові, слухові, смакові, нюхові і тактильні). Вони включають в себе реакції на зовнішні подразники, такі як світло, звук, запах, смак, температура, форма та інші. Натомість, сприйняття передбачають обробку та інтерпретацію відчуттів, допомагають зрозуміти навколишній світ на основі інформації, отриманої за допомогою відчуттів [1, с. 28–39].

Розвиток сприйняття науково-педагогічних працівників – це поліпшення їхньої здатності розуміння та інтерпретування інформації, отриманої за допомогою органів чуття (зору, слуху, смаку, нюху та дотику). Цьому сприятиме дотримання таких рекомендацій:

- практикування медитації;
- звернення уваги на деталі предметів (текстурах, кольорах, формах, звуках тощо);
- тактильне сприйняття поверхонь різних речей, зосередження на їхніх характеристиках;
- сприйняття незнайомих ароматів та смаків, намагання розрізнити їхні особливості;
- вивчення творів різних видів мистецтва (картин, скульптур тощо) щоб покращити здатність аналізувати деталі;
- спостереження за рослинами, тваринами та іншими живими організмами;

- прослуховування різних жанрів музики, звуків природи, намагання їх ідентифікувати;
- активне обговорення тематик професійного та особистісного спрямування з іншими людьми (студентами, колегами, друзями тощо), з метою виявлення нових поглядів і точок зору;
- ведення щоденника, фіксування спостережень і рефлексій щодо отриманого досвіду;
- виконання вправ для покращення різних видів сприйняття: 1) зорового (наприклад, пошук відмінностей між малюнками, складання пазлів, розфарбовування зображень тощо); 2) слухового (наприклад, прослуховування аудіокниг, намагання запам'ятати та переказати основну ідею, визначити жанр, настрій, інтонації тощо); 3) дотикового (наприклад, вгадування предметів за допомогою дотику до них тощо.); 4) нюхового та смакового (наприклад, розрізнення запахів та смаків різних продуктів або страв, порівняння їх між собою, описання особистих вражень тощо); 5) просторового (наприклад, вивчення оригамі, малювання геометричних фігур, гра у інтелектуальні види спорту (шахи, шашки, карти та ін.) тощо); 6) часового (складання планів на день, тиждень, місяць тощо, встановлення термінів виконання поставлених завдань, тренування відчуття часу тощо).

Розвиток сприйняття науково-педагогічного працівника передбачає системні тренування та здобуття досвіду. Це тривалий та складний процес. Його результатом є підвищення об'єктивності, уважності, осмисленості і детальності сприйняття: 1) інформації, яку науково-педагогічний працівник отримує впродовж виконання професійних обов'язків, проходження курсів підвищення кваліфікації, самоосвіти тощо; 2) суб'єктів професійної взаємодії (студентів, колег та ін.); 3) результатів власної роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Вареник В.В., Гора В.А. та ін. Основи психології: навч. посіб. В 2 т. – т. 1. Черкаси: ЧПБ Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2014. С. 28–39. [URL: https://www.calameo.com/read/0047702897e07d532c653](https://www.calameo.com/read/0047702897e07d532c653)
2. Піддячий В. М. Методика саморозвитку англomовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських орієнтирів. Молодь і ринок. 2016. № 10 (141), С. 65–69. [URL: https://lib.iitta.gov.ua/706073/](https://lib.iitta.gov.ua/706073/)

3. Піддячий В. М. Розвиток гнучких навичок фахівців в умовах динамічних змін сучасного ринку праці. Молодь і ринок. 2022. № 7–8 (205-206), С. 77–83. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733000/>

4. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу. Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. праць всеукраїнського круглого столу. Полтава: ПОІППО, 2018. С. 98–108. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711857/>

5. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Пра-пор, 2007. С. 496-499. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf

УДК 378. 011.3:62-051-047.22

Попова О. В.

e-mail: tubayeva07@gmail.com

Жуков В. П.

e-mail: vasil.zhukov@hnpu.edu.ua

СТИМУЛЮВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. У статті розкрито актуальність сталого розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти. Обґрунтовано необхідність стимулювання викладачів до вдосконалення такої компетентності. Презентовано форми і методи, спрямовані на розв'язання означеної проблеми.

Ключові слова: викладач, професійно-педагогічна компетентність, мотивація, стимулювання, заклад вищої освіти.

Abstract. The article reveals the relevance of the sustainable development of the professional and pedagogical competence of teachers of higher education institutions. The need to stimulate teachers to improve such competence is substantiated. The forms and methods aimed at solving the specified problem are presented.

Keywords: teacher, professional and pedagogical competence, motivation, stimulation, higher education institution.

Розвиток вищої освіти, підвищення її ефективності сучасні